

Universal Declaration of Human Rights - Mende

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Dunya Lahi Nuvuu Lonyisia Va

Magona Yepi

A jifa kiliyei na ke numu vuu kpelee ti maa hewulei lo towa kpaupau le laha va, tonya kee ndileli dunyihu.

A jifa ngawuleehu kee baagbuala nuvugaa ti lonyisia ma ti wanga a pie hindangaa na hii i wotea a nemahugili waa nuvuu ma, dunya ninahu mia mahoingɔ muvuu i gu i yepi kia ngi longɔla, kee ngi lanayei kee ngi lima hinda.

A jifa maa ii houni nu mu vuu i wote a ko gomo mahaya nyamu nyamu kee nduwɔ ya yeya, ke mahoingɔ sawei i nuvuu lonyii mavale,

A jifa mahoingɔ ndiamɔyei na ndolesialuahɔ i leguloma,

A jifa nungei nasia ti ndolei kpele ti woyilei na hu ti lanaya gɛga kɔlo yayilingɔihu,

Kee nuvuu lonya, ngi nuvuu ya, ngi yeyei kee hindui taa nyahii ti lonyei maahewu lei, kee gboma ti ti lia yilinga ko yange yange kee ndevu yekpe la i le guloma.

A jifa ndolei nasia ti dunyi hu ti lahei wumbua a ngoyila ko ti to ke baago ma a yelo na nuvuu va kee ngi lonya ya va,

A jifa kiliyei yaa numu kpelehu hinda yayilingɔi ji a lelo guloma,

Fale naa

Komewai na ta toli a

Genela Asembili

Ndenga Ye

Dunya Lahei ji nuvuu lonyinsia va i wote a naiki numui kpelee kee ndolei kpelee va nahii ke numu gbi ɔ ngoyila hugbate gbi na hinda yayilingɔi ji ngi enmahu kpɔtu i lapi kpugu kpugu a numu gaalahu wie i to ke bagɔma iye tonei jisia ma kee hugbembɔi jisia nungei nasia weti yei ndɔ kpele hugbatai ji hu, kee nasia ti ndolɔngaa hu nahi tii yee ndolo kpele hugbatei jisia bu.

1. Ngayilii Ye Ngilei

Numuvuisia Kpelee ta ti le te ye nduwɔ ya hu, tao ti nuvuu yei kee ti lonyi maa hewungɔ. Kiiya kee hindaluahɔ gɔla a yelo ti hun. Fale mahoungɔ ti ti nyonyɔhu hoi kia ndeegaa.

2. Ngayilii Ye Fele Yei

Hugbatei ji numu kpelee lo va, nu genyei, ngi luwu yegii, nyaha ɔ hindgo, nu layia, Ngewɔi na a feli, ngi gilii yei, ngi le gi kee ngi gbate ii ma.

Tao maa ii houni nduahɔ ge i waa nungaa luahɔ jifa tii gbuani ndolo yilahu, ɔ jifa tia heini ti yekpe va ɔ tii yekpe va.

3. Ngayilii Ye Sawa Yei

Nuvuu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ ndevu i ye ngi hu, kɔɔ aa ye nuu bu, tao kɔɔ mahungbee i ye ngi ma.

4. Ngayilii Ye Naani Yei

Maa ii houni ti numu gbi hou nduwɔya hu, ɔɔ ti ngi waa mɔnɛmɔnɛ hinda hu, maa ii houni nuu maajia va nduwɔya hu, tao gbɔma mahoungɔ nduwɔyei ye keyi kgbi lekee i gbɔɔ.

5. Ngayilii Ye Lɔɔlu Yei

Maa ii houni kɔɔ ti kpaagba hinda la nuu gbi ma, tao kɔɔ ti hinda wee a numu na a ke ke nuvuu yaa a ngie.

6. Ngayilii Ye Weita Yei

Nuvuu gbi lee ngi lɔnya mia kɔɔ sawei i baagɔɔ ngi nuvuu ya ma mia leke gbi.

7. Ngayilii Ye Wɔfila Yei

Nuvuu kpɛɛ ti maahewungɛ sawei gulo, tao mahoungɔ sawei i ti mahu weɛ nahi gbi ɛɛ ti hu wɔɔ. Mahoungɔ sawei i tɔ ke hugbatei ji ɛɛ numugbi gbukpuu.

8. Ngayilii Ye Wayakpei

Nuu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ sawa kpaambu ngaa yekpe ti ngi lɔnyɛi mavale a watii na ngi lɔnyi nasia ndɔɔ jawei keni numu a nyani ngi ma.

9. Ngayilii Ye Taalui

Maa ii houni ti numu magba, ti ngi wu kpegbema ɔɔ ti ngi gbɛ ngi yee a baama hu we.

10. Ngayilii Ye Puui

Nuu gbi ngi lɔnya mia nahii ti la nyɔngaa ngi ma tɛ i ngi maahinda gulanga kɔɛhu ɔɔ i sawa kpoukpou nyaninga, kɔɔ ti ye njie na le fofohu, tao kɔɔ sawakpambu jein jein gɔngaa ti loo ngi va.

11. Ngayilii Ye Puu Mahuyelei

1. Nuu gbi ngi lɔnya mia nahi ti la nyɔngaa ngi ma hinda ngamu va, taa kiti lewe haani ti ye njie na le fofohu, tao ti jia a sawe panda pandaa.

2. Maa ii houni ti baa nuu gbi ma a sawahu wee – ndɔɔ yila jawa yo ɔɔ ndunya kpɛɛ jawa. Tao gbɔma maa i houni sawei i kpagbaa la nuu ma na kaahu lewengɔ sawei na ma i nyanini.

12. Ngayilii Ye Puu Mahufilei

Maa ii houni nuu i ye na nahi ta loko wili ngi bundu hinda hu, ngi ye pɛɛbu hinda, kɔɛi kɛɛ ngowili na a pili ngitiwoma kia lee ti longɔla, kɛɛ kakpama a baagbuama hu we. Maa houngɔ sawei i nuu gbi maawɛ yɛɛ kakpamɛi ji bondayeya.

13. Ngayilii Ye Puumahu Sawei

1. Mahoungɔ numu gbi i ye hugbɛmbo hu kɔɔ i li mia leke gbi ngi longɔ i li na, tao kɔɔ i hei ndɔɔ gbi leke hu ngi longɔ i heihu.

2. Nuugbi lɔnya mia kɔɔ i gbua ndɔlɔ yila hu i li peka hu, i wee a ngi yee ɔɔ mbaa tinda, tao kɔɔ i yama ngi ndei na hu mia i gbuana.

14. Ngayilii Ye Puumahu Naanii

1. Nuugbi lɔnya mia kɔɔ i ngi yaama lɔwu kɔkɔpama yeye ndɔɔ yeka hu, tao kɔɔ i nganei gbuana.

2. Ye sawei ji ɛɛ lɛkpɛ gbi naleke ye numui ji i ndɔlɔ jawa nyanini, tao i hinda gbulanina na ndɔlɔ woyila hugbatei i loila.

15. Ngayilii Ye Puumahu Lɔɔli

1. Nuugbi lɔnya mia kɔɔ i wote a ndɔlɔlii.

2. Maa i houni kɔɔ ti nuugbi baa a ngi lɔlii ya, ɔɔ kɔɔ ti ngi baa a ndɔlɔlii ya ndɔɔ yekahu.

16. Ngayilii Ye Puumahu Weitei

1. Hindui taa nyahii na ti lakpangɔ ta sɔɔwelɔ ti ndengaa le, ti genye ii yeni bɛɛ yila, tii yeni bɛɛ a ndɔlɔ yila hunblaa, ɔɔ Ngewɔ veli gbambi yila ma. Ti lɔnye maahewungɔ sɔɔva, sɔɔhu, ɔɔ ji ta lo ti gɔle.

2. Kɔɔ hindui taa nyaha ti sɔɔweɛ, a nɛɛ pɛin ti veinja wɛ.

3. Bondei mia ndɔlei yei kpɔkui le, fale maahoungɔ heimii kɛ ndɔlɔ gbi ti bondei mahu gbɛɛ kpɔtu kpɔtu.

17. Ngayilii Ye Puumahu Wɔilei

1. Nuugbi lɔnya mia kɔɔ i ngi wuma haakangaa majɔɔ, tao gbɔma kɔɔ taa nungaa ti makpɔma haaka majɔɔ.

2. Tɛ nuugbi haaka gbua ngi yeya kia leke ti longɔla.

18. Ngayilii Ye Puumahu Waykpei

Nuugbi lɔya mia kɔɔ i kiiya wee, kɔɔ i giila gbɔɔ tɔnyei le ɔɔ gbɔɔ i lɔnyani, Ngewɔɛ ye gbɔɔ ngi longɔ i feli, ye tɔnyei ji a ngi jein jein lɔ kɔɔ i ngi giliyei ɔɔ ngi yewɔveilei wote, I wote bɛɛ atayakpe ɔɔ taa nungaa, fofohu ɔɔ sɔkuma, kɔɔ i nungaa gaa a ngi ngliyei kɛɛ ngi yewɔ hindei.

19. Ngayilii Ye Puumahu Taalui

Nuugbi lɔnya mia kɔɔ i kiliya wee tao kɔɔ i yee kiiyeina le fofohu, yee tɔnyei ji a peelɔ yee kiiyei ji nuugbi ɛɛ gbekpa kulɔ, tao kɔɔ i nemahulee kɛɛ ngowii majɔɔ tao kɔɔ ta bɛɛ i fe nungaa wɛ a pele gbi hu wɛ, nahi bandowoma gbi ɛɛ waa nduahu.

20. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngoi

1. Nuugbi lɔnya mia kɔɔ taa nungaa ti gome, tao kɔɔ taa teini ti lee, i na lee hinda huwu va ii le.

2. Tɛɛ nguaa numu gbi la a kpɔli hale kɔɔ i wote a kome ma mɔ.

21. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahuyelei

1. Nuugbi lɔnya mia kɔɔ ngi loko i ye ngi guameti hindeihu, kɛ bɛɛ ta vulii i yehu ɔɔ nungaa tia vulii ta lokoloo ti ma.

2. Nuugbi lɔnya mia kɔɔ ngi lɔɔhu guameti hugbate wie ngoisia ti hiti ngi ma kia lee ta hiti nungaa ye pekeisia ma.

3. Nungaa mia maahoungɔ ti ti guameti hei, ti gbayei mia a pie a yenge, hulembinga ta yamalo ti kolei gula, tao ye kolei ji a kgula bunduhula, nahii nungbi ɛɛ gbekpa numu gula.

22. Ngayilii Ye Nugbayɔngɔ-Mahufelei

Numu gbi lee ndalɔlii a ngie, ngi lɔlei kpɔma hugbatɛ wie ngi va, tao kɔɔ ngi lɔlei taa ngitiwoma hugbatɛ ti pee ye kpɔma hugbatei na i foo ngi ma, tao a majɔɔɔ kialeke ngi lɔlei gbatɛi kɛɛ ye saweisia ti na, gbɔma kia lekee ye numui bɛɛ ngi hami gii na, kɔɔ wei i legula.

23. Ngayilii Ye Nugbayɔngɔ-Mahusawei

1. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ i yenge, tao kɔɔ i ngengei na wie ngi longola, kɔɔ i mbelehei majɔɔ ngengemei, tao kɔɔ ti tɔ kengengei ɛɛ ngi lo.

2. Numu gbi lɔnya mia, nahii nduahu gbiima, kɔɔ ti ngi pawa kia a yenge la.

3. Ngenge mɔgbi lɔnya mia kɔɔ ti ngi pawa nahii ta kɛɛ ngi mablaa ta ti magbee gbualɔ hu kia nuvu, tao gbɔma kɔɔ kpɔma yeka i yena ngi va.

4. Ngenge mɔgbi lɔnya mia kɔɔ i wili hugbatehu na ngenga blaa ma vale.

24. Ngayilii Ye Nugbayɔngɔ-Mahunaani

Ngenge mɔgbi lɔnya mia kɔɔ i levu tao kɔɔ i kpele yeka gbua, tao gbɔma kɔɔ aa ngenge huguangɔ waa wie, mahoungɔ gbɔma i yaa a ndevu wati majɔɔ, nahi i yaa ye ndevui na wie ma ta yaalo a ngi pawa.

25. Ngayilii Ye Nugbayɔngɔ-Mahulɔɔlui

1. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ ta kɛɛ ngi mablaa ti ye kaahugbua hu, ti meheɛ yekpe mɛ, ti kula yekpe yili, ti la ndama yekpe, ti hale yekpe majɔɔ, tao gbɔma guameti i ye na ti va, hugbatɛ yekpe i yena ngi va a watii na ɛɛ ye ngege hu, a watii na ngi heigengɔ, watii na ngi wovang, kɛɛ watii na hinda a wa ngi mahu nahii ɛɛ gumbu.

2. Mahoungɔ gbɔma hugbatɛ i ye na kuimeisia kɛɛ ndengaa va. Mahoungɔ ndengaa kpeleɛ, naa ti kɛ taa ti njeni ti sɔɔhu ɔɔ tii sɔɔhu, ye hugbatei ji i ti maa weɛ.

26. Ngayilii Ye Nugbayɔngɔ-Mahuweitei

1. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ i kɔɔ gaa. Maa ii houni navoo hinda i ye kɔɔgaala ma, kɛ bɛɛ i wote a ye tɔtɔmei. Mahoungɔ kɔɔ gaalei i wote a sawa kpawu kpawu na ndo gbi ɛ gbuama ye tɔtoomi. Nyandengɔ kɔɔ ngenge kɔɔngaa i yna kpoto, kɛɛ kɔɔ yalngɔ gaalei naa va ti nɛmabu lewengɔ.

2. Kɔɔ gaalei i wote a hinda na a nuu lɛ gulɔma, ngi lɔnyisia kɛɛ ngi hugbɛmboi. I loko hei hinda yawubu gɔɔla, hinda bu houla kɛɛ ndiamɔya dunyei kpeleɛ luahu, kɛnyɛisia kɛɛ Ngewɔ vɛli gbambisia luahu, tao kpaya waalo ndalo kpele woyila yenge lukuisia hu kɔɔ ndileli i li gulɔma.

3. Bondeisia ti wote a haala bla ta kɛ na kaa ye gbɔɔ ti leingaa ta pee.

27. Ngayilii Ye Nugbayɔngɔ Mahuwɔfilei

1. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ ngi loko i ye mia a yena ye kandi hinda hu, i ngaa nɛɛ ye ye mbembe hu kɛɛ sayensi ye tekulɔmii taa ye nafei.

2. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ mahugbee kpɔtu kpɔtu i ye ngi gbatɛ hani ma, i ye a ngole ɔɔ hani lalango ɔɔ sayensi haaka.

28. Ngayilii Ye Nugbayɔngɔ Mahuwayakpei

Numu gbi lɔnya mia kɔɔ ngi yee jawa kɛɛ ngitiwoma gee i yɛna, na a tɔ kɛ dunya lahei jisia ta hitilɔnga.

29. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ Mahutaawui

1. Numu gbi lee, mia i heina, tao a lena gulɔma, mahouingɔ i na hinda hou a loko veinja.

2. Ji numu a yɛ ngi lɔnyei kɛɛ ngi hugbɛmboi ya yenge ma, na lee a wote a kpɛenguu a wee a saweilo naa a nuu wekeisia ti lɔnyei kɛɛ ti hugbɛmboi ma vale, kɛɛ numu kpele ti maahinda va ngoyila lɔɔhu.

3. Numu ɛ ye tɔnyei jisia kɛɛ hugbɛmboi jisia yayenge nahi kpuangɔ pilei na ma, tao gbɔma ɛɛ pinde kaa na wooma na ndɔlɔ kpele gomei ti ndani.

30. Ngayilii Ye Numugbɔyɔngɔ Mahupuui

Gbewogbɛ gbi na kɔlei ii hu na nu mu a nde yɛ kenga ti puilo na kɔɔ i ndɔlɔ ɔɔ ngoyila hugbate lɛnga ti lɔnyei kɛɛ ti hugbɛmboi mahugbua.
